

POSTANOWIENIE

Dnia 14 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania M. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 14
sierpnia 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Lublinie
z dnia 8 września 2023 r., sygn. akt III AUa 160/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego 240 (dwieście czterdzieści) złotych, wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ Kodeksu postępowania cywilnego tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 8 września 2023 r., III AUa 160/22, na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 grudnia 2021 r., VIII U 942/19 zmieniał zaskarżony wyrok i oddalił

odwołanie oraz zasądził od M. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie zwrot kosztów procesu.

Decyzją z 14 lutego 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie stwierdził, że M. P. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 3 lutego 2015 r. W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z 27 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił ww. decyzję i ustalił, że M. P. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 3 lutego 2015 r. oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie na rzecz M. P. zwrot kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach, że M. P. w dniu 24 czerwca 2013 r. zarejestrowała działalność gospodarczą w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej pod firmą „B.” usługi dla biura M. P.. Przeważająca działalność gospodarcza została określona jako wykonywanie fotokopii, przygotowywanie dokumentów i pozostała specjalistyczna działalność wspomagająca prowadzenie biura. Wnioskodawczyni dokonała zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, w tym dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu działalności gospodarczej od 24 czerwca 2013 r. do 3 lutego 2014 r., od 3 lutego 2015 r. do 23 września 2015 r., od 22 września 2016 r. do 23 listopada 2017 r., od 23 listopada 2018 r. (z przerwą od 4 lutego 2014 r. do 2 lutego 2015 r., od 24 września 2015 r. do 21 września 2016 r., od 24 listopada 2017 r. do 22 listopada 2018 r. - zasiłek macierzyński).

W latach 2013-2018 ubezpieczona korzystała z następujących świadczeń: zasiłek chorobowy: od 1 października 2013 r. do 3 lutego 2013 r., od 3 lutego 2015 r. do 25 września 2015 r., od 22 września 2016 r. do 21 marca 2017 r., od 10 kwietnia 2017 r. do 28 listopada 2017 r., od 23 listopada 2018 r. do 19 grudnia 2018 r.; zasiłek macierzyński: od 4 lutego 2014 r. do 28 lutego 2015 r., od 24 września 2015 r. do 21 września 2016 r. od 24 listopada 2017 r. do 22 listopada 2018 r.

M. P. w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej zajmowała się usługami związanymi z obsługą administracyjną biura oraz usługami sprzątanania biur. Wnioskodawczyni, rozpoczynając prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie sprzątanania biur, kierowała się, rosnącym zainteresowaniem na tego typu usługi oraz wzrostem wynagrodzeń w tym zakresie. Dodatkową motywacją skarżącą była też duża ilość potencjalnych klientów oraz stosunkowo niewielka konkurencja na rynku w początkowym okresie prowadzonej działalności. M. P. działalność gospodarczą prowadziła osobiście i nie zatrudniała żadnego pracownika. W celu pozyskania klientów roznosiła oferty oraz ulotki do biur i instytucji w L., umawiała się z potencjalnymi pracodawcami, wysyłała wiadomości e-mail do biur w L.. Wnioskodawczyni w okresie od lipca do września 2013 r. prowadziła usługi w zakresie sprzątanania Kancelarii Adwokackiej przy ul. [...] w L.. Sprzątała kancelarię raz w tygodniu w czwartki. Wynagrodzenie ubezpieczonej wynosiło 300 zł za miesiąc. Do jej obowiązków należało kompleksowe sprzątananie kancelarii. Środki czystości dostarczała kancelaria. Skarżąca sprzątała w godzinach 7 - 9:30. W związku z prowadzeniem usług M. P. wystawiła rachunki: z 31 lipca 2013 r. nr 4/13; z 27 sierpnia 2013 r. nr 7/13 oraz z 3 września 2013 r. nr 12/13, które zostały opłacone przez Kancelarię Adwokacką. Współpraca wnioskodawczyni z Kancelarią Adwokacką wygasła w związku z powrotem do pracy wcześniej zatrudnianego przez kancelarię pracownika. Odwołująca ponawiała swoją ofertę w Kancelarii Adwokackiej, gdzie w dniu 18 czerwca 2016 r. oraz w dniu 6 lipca 2018 r. składała pisemne oferty w zakresie prowadzonej przez nią działalności gospodarczej. Prowadziła również rozmowy w zakresie możliwości zatrudnienia przez innych adwokatów. W 2016 r. wnioskodawczyni złożyła też ofertę współpracy prowadzącemu działalność gospodarczą w zakresie badań geotechnicznych i projektowania. Jednakże faktycznie nie doszło do podjęcia współpracy.

Wnioskodawczyni bezpośrednio po zakończeniu zasiłku macierzyńskiego przebywała na zwolnieniu lekarskim ze względu na stwierdzoną depresję. Stan zdrowia pogorszył się na tyle, że nie mogła prowadzić działalności gospodarczej. W 2015 r. przebywała na zwolnieniu lekarskim od 3 lutego 2015 r. do 24 września 2015 r. Po urodzeniu drugiego dziecka i komplikacjach wynikłych w czasie porodu

zareagowała silnym lękiem, poczuciem zagrożenia życia i w efekcie podjęła ambulatoryjnie leczenie psychiatryczne od 17 sierpnia 2016 r., które kontynuowała z przerwami. M. P. w czasie przebywania na zasiłku macierzyńskim podejmowała próby pozyskiwania klientów w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. W tym celu roznosiła swoje oferty i ulotki do biur i instytucji w L. oraz spotykała się z potencjalnymi pracodawcami. Stan faktyczny w sprawie Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dowody z dokumentów, pisemne zeznania wnioskodawczynie i zeznania świadków, które uznał za wiarygodne.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, zebrany w sprawie materiał dowodowy potwierdził, że skarżąca w okresie objętym sporem prowadziła działalność gospodarczą. Po zakończeniu współpracy z adwokatem R. C. ponawiała swoją ofertę w dniach 18 czerwca 2016 r. i 6 lipca 2018 r. Prowadziła również rozmowy z A. N. i K. N. (prowadzący działalność gospodarczą w zakresie badań geotechnicznych i projektowania). Prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej obejmuje nie tylko faktyczne wykonywanie czynności należących do zakresu tej działalności, lecz także czynności przygotowawcze, w tym poszukiwanie nowych klientów, zamieszczanie ogłoszeń w prasie, załatwianie spraw urzędowych; wszystkie te czynności pozostają w ścisłym związku z działalnością usługową, zmierzają bowiem do stworzenia właściwych warunków do jej wykonywania. Chwilowe niewykonywanie usług nie jest uzasadnioną przyczyną pozwalającą na stwierdzenie, że doszło do zaprzestania wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę. Z działalnością gospodarczą związana jest konieczność ponoszenia przez przedsiębiorcę ryzyka gospodarczego. Należy liczyć się z ryzykiem obejmującym okresy faktycznego przestoju w wykonywaniu działalności gospodarczej. Zdaniem Sądu, materiał dowodowy sprawy potwierdza, że na dzień 3 lutego 2015 r. wnioskodawczynie miała zamiar dalszego prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w sposób zorganizowany i ciągły, na własny rachunek i ryzyko, w celach zarobkowych, a zatem we wskazanej dacie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a także dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu.

Apelację od powyższego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie, który zaskarżając wyrok, w całości zarzucił: 1) naruszenie

prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2168), obowiązującą w dacie 3 lutego 2015 r. i ustalenie, że M. P. podlegała jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą ubezpieczeniom społecznym, wykonywała czynności związanych z działalnością gospodarczą, nie uzyskiwała przychodu, a stan jej zdrowia uniemożliwiał prowadzenie działalności gospodarczej; naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. wyrażające się przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów poprzez przyjęcie za udowodniony fakt zamiaru prowadzenia przez wnioskodawczynię działalności gospodarczej w sytuacji, gdy w spornym okresie nie podjęła ona żadnego ryzyka związanego z uczestnictwem w profesjonalnym obrocie gospodarczym, nie świadczyła żadnych usług, a złożenie kilku ofert współpracy nie może być uznane za czynności zmierzające do prowadzenia działalności gospodarczej w sytuacji, gdy stan zdrowia ubezpieczonej był na tyle poważny, że nie pozwalał na normalne funkcjonowanie.

Sąd drugiej instancji zważył, że apelacja jest zasadna. Kwestią sporną było, czy M. P. podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą od 3 lutego 2015 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego stanowisko Sądu Okręgowego, że M. P. w spornym okresie podlegała ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, jest nietrafne. Sąd Okręgowy dokonał niewłaściwej oceny dowodów i ustalił w konsekwencji błędny stan faktyczny, co skutkowało wydaniem niesłusznego wyroku w sprawie. Analiza materiału dowodowego sprawy wskazuje bowiem na to, że wnioskodawczyni nie podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie następującym bezpośrednio po okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego, tj. od 3 lutego 2015 r. W sprawie zastosowanie miała ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2168), a następnie od 30 kwietnia 2018 r. ustawa z 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (jednolity

tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1292). Legalna definicja pojęcia działalności gospodarczej została zawarta w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Pod pojęciem działalności gospodarczej rozumiano zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły. Obecnie definicję działalności gospodarczej zawiera art. 3 Prawa przedsiębiorców, zgodnie z tym przepisem, działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. We wszystkich tych definicjach nacisk położony jest na zorganizowany i zarobkowy charakter oraz ciągłość i profesjonalizm prowadzonej działalności. Dana działalność jest zarobkowa, jeżeli jest prowadzona w celu osiągnięcia dochodu rozumianego jako nadwyżka przychodów nad kosztami tej działalności. Sam wynik finansowy nie jest istotny dla oceny, ale nie pozostaje poza polem widzenia w analizie rodzaju kosztów uzyskania przychodu i wynikającej z ich wysokości kosztów. Zorganizowany charakter działalności gospodarczej oznacza formalne ramy, w których działalność jest prowadzona, choć sam wpis do ewidencji działalności gospodarczej nie jest wystarczający. Z takiego wpisu wynika domniemanie faktyczne prowadzenia tej działalności od dnia zarejestrowania aż do czasu jej wykreślenia z ewidencji. Domniemanie to ma jedynie znaczenie dowodowe i może być obalone. Kwestie związane z formalnym zarejestrowaniem i wyrejestrowaniem działalności gospodarczej mają znaczenie wyłącznie w sferze dowodowej, nie przesądzają natomiast same w sobie o podleganiu obowiązkowi ubezpieczeń społecznych. Zorganizowanie działalności oznacza, że wykonywanie działalności jest zaplanowane pod względem prawnym i faktycznym. Ciągłość prowadzenia działalności oznacza trwałe, powtarzające się czynności, które podejmowane są w ramach prowadzonej działalności gospodarczej oraz zamiar jej prowadzenia w dłuższym okresie.

Sąd Apelacyjny przywołał w sprawie orzecznictwo, w którym podkreślał wagę faktycznego prowadzenia tej działalności, zauważając, że „prowadzenie działalności gospodarczej o tyle stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom, o ile faktycznie ubezpieczony działalność tę wykonuje” (wyroki Sądu Najwyższego: z 13

września 2016 r., I UK 455/15 LEX nr 2122404; z 5 października 2017 r., I UK 395/16, LEX nr 2400313 z glosą K. Stepnickiej, LEX/el 2018; z 30 października 2018 r., I UK 277/17, LEX nr 2570510; z 27 stycznia 2021 r., II USKP 5/21, LEX nr 3119601 i z 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21, LEX nr 3119631). Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że okoliczności faktyczne nie dają podstaw do przyjęcia, że M. P. prowadziła działalność gospodarczą w sposób zorganizowany i ciągły oraz że działalność ta miała zarobkowy charakter. Sąd drugiej instancji po przywołaniu czasu otrzymywania zasiłku przez wnioskodawczynię wskazał, że osoba, która po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego składa wnioski o objęcie jej obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi: emerytalnym, rentowymi oraz wypadkowym i dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym, podlega od dnia złożenia wniosku tym ubezpieczeniom na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, chyba że Zakład Ubezpieczeń Społecznych udowodni, że w dniu złożenia wniosku osoba ta nie miała zamiaru ciągłego prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, na przykład z powodu długotrwałej niezdolności do wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, a także nie podjęła czynności organizacyjnych zmierzających do wznowienia takiej działalności w myśl art. 3 Prawa przedsiębiorców, wcześniej do dnia 30 kwietnia 2018 r. - art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Wnioskodawczyni, zakończywszy okres „przebywania” na zasiłku macierzyńskim z dniem 2 lutego 2015 r., złożyła wniosek o objęcie jej od 3 lutego 2015 r. obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, równocześnie składając wniosek o zasiłek chorobowy. Z materiału dowodowego nie wynika również, aby w okresie poprzedzającym bezpośrednio jej wniosek o objęcie ubezpieczeniem z tytułu prowadzenia działalności podjęła jakiegokolwiek czynności organizacyjne (przygotowawcze) zmierzające do wznowienia (kontynuowania) tejże działalności. Odwołująca nie zatrudniała pracowników, nie wiązały jej żadne umowy, nikt nie deklarował skorzystania z jej usług. Z uwagi na długotrwałą chorobę przebywała na zasiłku chorobowym do narodzin drugiego dziecka, a następnie po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego w związku z opieką nad drugim dzieckiem,

ponownie wystąpiła o objęcie jej ubezpieczeniem z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej równoległe z wnioskiem o zasiłek chorobowy. Zauważyć trzeba, że stan zdrowia (stan psychiczny) wnioskodawczynie po urodzeniu drugiego dziecka w 2015 r. był szczególnie trudny. Rozpoczęła wówczas leczenie specjalistyczne w tym kierunku. W takiej sytuacji przyjąć należy, że M. P., wnioskując o objęcie jej obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, również nie miała zamiaru jej prowadzenia w dalszej perspektywie. Stan jej zdrowia polepszył się dopiero w marcu 2017 r., na krótki czas (19 dni), po którym wnioskodawczynie ubiegała się ponownie o zasiłek chorobowy, który otrzymywała do momentu przyznania jej zasiłku macierzyńskiego w związku z urodzeniem trzeciego dziecka. Po zakończeniu „przebywania” na zasiłku macierzyńskim, po raz kolejny wystąpiła o objęcie jej ubezpieczeniem z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, równoległe składając wniosek o zasiłek chorobowy. Na marginesie trzeba zauważyć, że skarżąca nie wykazała również, ażeby w powyższym okresie przerwy pomiędzy okresami pobierania zasiłków (od 22 marca 2017 r. do 9 kwietnia 2017 r.) podjęła jakiegokolwiek czynności w ramach zarejestrowanej działalności.

W ocenie Sądu Apelacyjnego działania wnioskodawczynie w spornym okresie zmierzające do prowadzenia działalności gospodarczej były niewystarczające dla stwierdzenia faktu kontynuowania działalności rozpoczętej w 2013 r. Próby pozyskania kontrahentów podejmowane były zaledwie doraźnie w ciągu czterech lat obejmujących sporny okres. Ubezpieczona w tym czasie nie uzyskała żadnych przychodów z zarejestrowanej działalności gospodarczej. W istocie nie uczestniczyła w obrocie gospodarczym. Pomimo tego na żadnym etapie zarejestrowanej działalności gospodarczej nie zgłaszała zawieszenia tejże działalności. Jak wyżej wskazano, elementem kreującym działalność gospodarczą jest także jej zarobkowy charakter. Przesłanka zarobkowego charakteru działalności zostaje spełniona wtedy, gdy jej prowadzenie przynosi rzeczywisty zysk, a także wówczas, gdy mimo jego nieosiągnięcia, przedsiębiorca nastawiony był na uzyskanie dochodu. Generowanie strat przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą (zamiast spodziewanych zysków), z uwagi na koszty działalności przewyższające dochód, nie przekreśla jej zarobkowego charakteru. Jeżeli jednak

działalność gospodarcza przez lata nie przynosi żadnego zysku, a mimo to nie jest zawieszona, jak miało to miejsce w sprawie niniejszej, deklarowanie prowadzenia działalności gospodarczej w takich warunkach, w dodatku przy wysokiej podstawie wymiaru składki, może wskazywać na intencję nie tyle wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej, ile na korzystanie w ramach systemu ubezpieczeń społecznych z wysokich świadczeń z tego tytułu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego całokształt okoliczności niniejszej sprawy uprawnia natomiast przyjęcie, że odwołująca w spornym okresie pozorowała prowadzenie działalności gospodarczej w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). W spornym okresie to zasiłki, a nie dochody z prowadzonej działalności gospodarczej stanowiły jej podstawowe źródło utrzymania. W okresie objętym zaskarżoną decyzją M. P. z tytułu działalności gospodarczej nie uzyskała żadnego przychodu, a zatem opłacała składki nie ze środków uzyskanych z zysków z działalności gospodarczej. Prowadzenie działalności gospodarczej stanowi tytuł podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym o tyle, o ile taka działalność jest rzeczywiście wykonywana. Natomiast skarżąca nie wykazała, aby na przestrzeni spornego okresu faktycznie podejmowała działalność gospodarczą, w tym czyniła jakiegokolwiek przygotowania do aktywnego podjęcia działalności. Nie istniał zatem po jej stronie tytuł do podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu.

Odwołująca wniosła o przyjęcie na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ w przedmiotowej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które budzi wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie Sądów (wykształcone rozbieżne linie orzecznicze w zakresie ustalenia, jakie cechy i jaki sposób wykonywania działalności gospodarczej musi zaistnieć, aby prowadzona działalność gospodarcza nie była kwestionowana i nie zarzucano jej przymiotu pozorności a nadto, kiedy działalność gospodarcza prowadzona jest w sposób zorganizowany i ciągły i w celu zarobkowym?), a mianowicie okolicznościami uzasadniającymi rozpoznanie skargi kasacyjnej jest konieczność wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy w kwestii art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 i art. 14 ust. 1 lit. a ustawy o systemie

ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej poprzez udzielenie odpowiedzi na pytania:

1. Czy przerwa w faktycznym prowadzeniu działalności spowodowana niezdolnością do pracy jest przesłanką wyłączenia osoby prowadzącej działalność gospodarczą z ubezpieczeń społecznych?

2. Jakie cechy musi posiadać działalność gospodarcza, aby jej prowadzenie nie było kwestionowane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych?

3. Jaki wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej i późniejsze zarzucenie jej przymiotu pozorności ma fakt zaistnienia ciąży oraz choroby?

4. Czy czynności przygotowujące prowadzenie działalności w celu uzyskania zysku, takie jak roznoszenie ulotek, oferowanie swoich usług czy odbywanie spotkań z potencjalnymi kontrahentami świadczą o prowadzeniu działalności gospodarczej w celu osiągnięcia zysku?

5. Czy ubezpieczona miała możliwość samodzielnego zadeklarowania wysokości składki ubezpieczeniowej na wybranym przez nią poziomie?

Wskazując na przedstawione okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca wniosła na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji wniesionej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie z dnia 10 lutego 2022 r. od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 grudnia 2021 r. sygn. akt: VIII U 942/19, ewentualnie na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie; zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie znajdują zastosowanie przesłanki wymienione w tym przepisie, a mianowicie: (1) występuje

istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie tej przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na którego tle to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych oraz na tym tle także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817; 24 czerwca 2021 r., III CSK 77/21, 22 lutego 2023 r., I USK 84/22, Legalis nr 2926336). Przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego należy w tym kontekście rozumieć jako konieczność uzasadnienia, dlatego rozpoznanie skargi kasacyjnej będzie służyło wspomnianemu już rozwojowi prawa. Podkreślić przy tym należy, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może być powoływaniem okoliczności istotnych tylko w ocenie samej strony, ale muszą one ściśle nawiązywać do przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego

przez wnoszącą skargę istotnego zagadnienia prawnego powinno jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości, w szczególności interpretacyjne. Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2022 r., I CSK 457/22, Legalis nr 2734712). Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, którego pozycja jest zdeterminowana przede wszystkim przez unormowanie przewidziane w Konstytucji RP (M. Zbrojewska, Rola i stanowisko prawne Sądu Najwyższego w procesie karnym, Warszawa 2014) nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883, 9 października 2019 r., II CSK 447/18; 10 marca 2022 r., I USK 322/21, Legalis nr 2737832). W doktrynie podkreśla się, że jeśli u podstaw skargi kasacyjnej leży istotne zagadnienie prawne, a więc zagadnienie poważne, wymagające pogłębionej analizy prawnej i wcześniej nierozstrzygane, to skarga nie może być jednocześnie oczywiście uzasadniona, a więc uzasadniona *prima facie*, bez podejmowania jakichkolwiek szczegółowych analiz i dociekań. Podobnie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałyby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571; M. Manowska (w:) A. Góra-Błaszczkowska (red.), Środki zaskarżenia. System Postępowania Cywilnego. Tom 5, Warszawa 2023, s. 166 i n.), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu

Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033, 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179, 20 maja 2021 r., I CSK 84/21, Legalis nr 2590655, 22 lutego 2023 r., I CSK 3401/22, Legalis nr 2926332) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504, 31 stycznia 2024 r., II USK 475/22 oraz III USK 123/23, Legalis nr 3044689 i odpowiednio Legalis nr 3044658), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Przedstawione przez stronę skarżącą zagadnienie prawne nie uzasadnia przyjęcia niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania, bowiem nie przedstawiono jakichkolwiek argumentów, które mogłyby wskazywać, że sformułowane zagadnienie wywołuje jakiegokolwiek wątpliwości prawne, które są na tyle istotne, aby wymagały interwencji Sądu Najwyższego, ponadto zostało ono oparte na argumentach sprzecznych z realiami niniejszej sprawy. W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłoby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003, nr 13, poz. 5). Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego nie spełnia wyżej określonych kryteriów przede wszystkim z tej przyczyny, że wskazany przez skarżącą problem prawny doczekał się rozstrzygnięcia w orzecznictwie. Szczegółowo zostało to wyjaśnione między innymi w postanowieniu Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2022 r. (III USK 482/21, LEX nr 3451292). Sąd Najwyższy rozpoznając wniosek przedłożony w niniejszej sprawie, potwierdza, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem organ rentowy ma kompetencje do weryfikowania działalności gospodarczej z punktu widzenia rzeczywistego jej prowadzenia, a także kryteriów, które zostały określone w art. 4

Prawa przedsiębiorców, a zatem do sprawdzenia, czy działalność gospodarcza jest prowadzona w sposób zorganizowany i ciągły, ma zarobkowy charakter oraz jest prowadzona we własnym imieniu. Kompetencja organu rentowego w tym zakresie wynika z ustawowego określenia zakresu działalności tej instytucji, do którego należy realizowanie przepisów o ubezpieczeniach społecznych między innymi w sferze stwierdzenia i ustalenia obowiązku ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji organ rentowy może wydać decyzję o niepodleganiu ubezpieczeniom społecznym, jeżeli po stosownej analizie zgłoszenia stwierdzi brak podstaw do objęcia osoby zgłoszonej ubezpieczeniem społecznym. Egzemplifikację stanowi brak rzeczywistego prowadzenia działalności gospodarczej. Stwierdzenie nierzeczywistego prowadzenia działalności gospodarczej może być związane z pierwotną lub wtórną jej fikcyjnością. W przypadku fikcyjności wtórnej występującej, gdy po legalizacji działalności gospodarczej zostaną podjęte jakiegokolwiek działania, weryfikacja działalności gospodarczej odbywa się przez badanie, czy zostały spełnione przesłanki, określone w art. 4 Prawa przedsiębiorców (działalność zarobkowa wykonywana we własnym imieniu, w sposób zorganizowany i ciągły). Skarżąca ponosi, że „okresy zaś, w których wnioskodawczynie nie osiągnęła dochodu w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, nie świadczą o tym, że wnioskodawczynie nie prowadziła działalności gospodarczej. Wskazać należy, że fakt czasowego niezyskiwania przychodów z działalności, uwarunkowany spełnieniem ryzyka ubezpieczeniowego w postaci, choroby, ciąży oraz sprawowania osobistej opieki nad dziećmi nie niweczy tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym w związku ze statusem przedsiębiorcy. Istotnym jest bowiem, iż o zarobkowym charakterze działalności gospodarczej nie decyduje faktyczne osiągnięcie zysku, lecz zamiar jego osiągnięcia (cel). Zarobkowy charakter działalności oznacza zatem, że zamiarem (celem) jej podjęcia jest osiągnięcie zysku, ale nie można z tego wywodzić, że brak zysku (strata) oznacza, że określona działalność, spełniająca warunki z cyt. art.2, nie może być uznana za działalność gospodarczą”.

Z realnym prowadzeniem działalności gospodarczej jednak mamy do czynienia tylko wówczas, gdy łącznie zostaną spełnione powyższe przesłanki (postanowienie Sądu Najwyższego z 14 maja 2024 r., III USK 99/24,

Legalis nr 3078680). W wyroku Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r. (II USKP 43/21, LEX nr 3232186) podkreślono, że w orzecnictwie jednolicie przyjmuje się, że podstawą do powstania obowiązku ubezpieczenia społecznego z mocy art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej jest faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej na podstawie art. 13 pkt 4 tej ustawy, w tym działalności gospodarczej, czyli rzeczywiste podjęcie i prowadzenie działalności zarobkowej, wykonywanej w sposób zorganizowany i ciągły. Nie stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym pozorowane wykonywanie zarejestrowanej działalności gospodarczej, połączone z intencyjnym opłacaniem składek na ubezpieczenia społeczne w celu uzyskania świadczeń „w nieodległej bliskości” (w związku ze spodziewaną niezdolnością do pracy lub macierzyństwem), liczonych od zadeklarowanej podstawy wymiaru składek, jeżeli dochody z takiej działalności były zerowe lub nieadekwatne do opłaconych składek i zmierzały wyłącznie do nabycia nienależnych świadczeń ze spornego ubezpieczenia społecznego (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2023 r., I USK 257/22, Legalis nr 2974104). O działalności gospodarczej można bowiem mówić wtedy, gdy są spełnione kumulatywnie wszystkie przesłanki ustawowe, to jest zarobkowy charakter prowadzonej działalności, jej zorganizowany charakter, ciągłość jej wykonywania (G. Kozieł (w:) G. Kozieł (red.), Prawo przedsiębiorców. Przepisy wprowadzające do Konstytucji Biznesu. Komentarz. Warszawa 2019, art. 3). Przesłanka zarobkowego charakteru działalności zostaje spełniona wtedy, gdy jej prowadzenie przynosi rzeczywisty zysk, a także wówczas, gdy mimo jego nieosiągnięcia, przedsiębiorca nastawiony był na uzyskanie dochodu, wprawdzie generowanie strat przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą (zamiast spodziewanych zysków), z uwagi na koszty działalności przewyższające dochód, nie przekreśla jej zarobkowego charakteru, niemniej, jeśli okoliczności faktyczne wskazują na to, że z założenia wynik finansowy prowadzonej działalności jest nieistotny, to można wnioskować o intencji (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej, lecz włączenia do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania świadczeń (wyrok Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III UK 47/17, Legalis nr 1781991). Istotny jest zatem wyznaczony przez przedsiębiorcę cel, który w każdym przypadku, przez realizację zamierzonych

przedsięwzięć, musi zakładać wynik finansowy (wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, Legalis nr 1617889, postanowieniu Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 2023 r., I USK 108/22, LEX nr 3571722). Nie sposób stwierdzić, by w zagadnieniach sformułowanych w skardze kasacyjnej rozpoznawanej w niniejszym postępowaniu zawarto wątki, które nie zostały już szeroko rozważone w dotychczasowym orzecznictwie. Wobec tego ta przesłanka przyjęcia skargi do rozpoznania (zagadnienie prawne) nie wystąpiła.

Przytoczone w skardze różne stanowiska co do możliwości kwestionowania wysokości zadeklarowanej podstawy wymiaru składek nie wiążą się bezpośrednio z niniejszą sprawą, w której rozstrzygana jest kwestia związana z podleganiem ubezpieczeniom społecznym. Wobec tego warto przypomnieć, że zarobkowy charakter działalności oznacza, że musi być nastawiona na zysk, który powinien co najmniej pokryć koszty założenia i prowadzenia przedsięwzięcia. Jeśli z góry wiadome jest, że działalność będzie nierentowna, zachowanie takie może być ocenione jako dążenie do osiągnięcia nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem pozostałych ubezpieczonych partycypujących w tworzeniu funduszu chorobowego, z którego świadczenia byłyby wnioskodawczynie wypłacane, wobec czego nie może być uznane za niepodlegające żadnej kontroli. Nie da się bowiem pogodzić tego z zasadami równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, sprawiedliwości społecznej, słuszności i uczciwości wobec innych uczestników systemu ubezpieczeń społecznych, którzy partycypowaliby w obciążeniach funduszu chorobowego spowodowanych takim pozornym tytułem podlegania ubezpieczeniom społecznym, pokrywając w zasadzie w całości wydatki związane z zasiłkami wypłacanymi wnioskodawczynie, jako że wkład samej wnioskodawczynie wyrażający się składkami na ubezpieczenie chorobowe opłaconymi z tego tytułu byłby marginalny w stosunku do wysokości tych świadczeń. Działalność, której cel został zdefiniowany jako uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tytułu macierzyństwa, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawowym. Jeśli ktoś prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, by uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, gdy nie zmierza do osiągnięcia zarobku z

działalności. Oznacza to, że wskazana w skardze przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania również okazała się nietrafna.

Ze względu na wszystkie powyższe argumenty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto stosownie do art. 98 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[ms]